

• NAŠI ZAPISKI •

 SOCIALNA REVIIJA

Izhajajo enkrat na mesec. — Naročnina za vse leto K 2-80, za pol ali četrt leta razmerno.

Posamični zvezki 24 h.

Rokopise in naročnino sprejema uredništvo in upravništvo »Naši zapiski« v Ljubljani.

Leto I.

Ljubljana, meseca januarija 1903.

Štev. 7.

Anton Dermota:

O združništvu.

(Dalje.)

Trgovina se lahko izvršuje z majhnim lastnim kapitalom: kajti kredita je dovolj. Vrhutega pa v trgovini odločujejo osebne lastnosti, pridnost in vestnost, marljivost, bistroumnost, spekulativna nardarjenost... Na razmnožitev trgovine vplivata zlasti še moderni transport in ureditev poročil, katera neskončno razširjata trg vsakega trgovca in mu nakopavata na vrat konkurenco. Blago se razpošilja, trgovski potovalci iščejo naročil, razpošiljatev cenikov je čimdalje cenejša, naznanila po časnikih so se tako namnožila, možnost nakupovanja po pošti ali telegrafično je tako splošno pristopna, trgovska poročila se tako brzo razširjajo z žurnalistiko, da se uresničuje beseda o demokratizaciji trgovske obrti. Odtod pa izvirajo tudi vse pritožbe trgovskega stanu na eni strani in obdolžitve trgovskega stanu na drugi strani, češ, da zavzemlje v današnji gospodarski organizaciji neprimerno velik prostor.

In da je to resnica, čuti in kaže veletrgovina sama, katera ima tendenco, da se množi denarni promet in izpéhavajo nepotrebni posredovalci v trgovini. Še jasneje govori tu detajlna ali mala trgovina, trgovina na drobno, posredovalna trgovina, kramarstvo in pod.

Človek bi mislil, ker je toliko konkurentov v mali trgovini, da bo konkurenca velika in posledica nje nizke cene blaga. A ni kar tako gladko. Cene pač hitro poskočijo, kadar je v korist kupčevalca, padajo pa počasi, če se list obrne v prid konsumenta. Konkurenca tu sploh učinkuje kaj počasi in nepopolno, že zaraditega,

ker je malotrgovska obrt popolnoma lokalnega značaja in so odjemalci stalni. Potem še navadno solidarnost med kupčevalci, zlasti v manjših krajih. In nevedno ljudstvo se izkorišča z raznimi praktiki, katere vzbujajo močne pomisleke.

Marxu je zato vsa ta trgovina — po Franklinovih besedah — le goljufija: zakaj izmenitev ne provzroča nobene vrednosti.

Marx je moral videti mnogo nesolidne, oderuške trgovine, da izreka o nji tako pikro ceno. Kar pravi o židih — piše prof. T. G. Masařyk, *Sociální otázka* 341.—344. — najbrže generalizira na vso trgovino. V istini je trgovina različna. Solidna in nesolidna, in poleg tega so razni trgovski tipi, narodni in časovni. Naša trgovina, češka in avstrijska, n. pr. je, kakor jo popisuje Ignát Herrmann*) — malenkostno, ničevno, oderuško kramarstvo, nepodjetno in leno, ki bi rado obogatelo na mah brez dela: naša trgovina je rusko temno carstvo, oderuška zvijačnost v velikem slogu: goli fetišizem zlata, združen z vražarstvom in čisto vsakdanjo, ceremonielno pobožnostjo, katera se ne obotavlja — prekrizujoč se neprestano — prodati i človeka za groš . . . : nemška trgovina (Freitag) je solidnejša, podjetnejša, izobraženejša in naprednejša; končno je tip angleškega in ameriškega trgovca: energičen, delaven in podjeten človek, natančno računajoč, trgovec z dušo in s telesom: če je nesoliden, tega skoro ne skriva, malenkostne oderuške manipulacije se mu že gnusijo — svoje trgovstvo proizvaja popolnoma očitno, kakor stari Vikingi. Pri nas pa vsak deklamira samo o idealizmu, kakor da nas je denarja sram in da živimo od vode in zraka, pri tem pa vendar mislimo samo na denar: v svoji romantični fantaziji češki človek sanjari o palači blagostanja, v istini se pa zadovoljuje z mizerno napojnino. Anglež ali Američan ne fantazira, on dela, in dela ga ni sram!

Pri nas — bolj nego na Angleškem in v Ameriki — hoče vsak obogateti; če pa obogati, čepi na svojih denarjih. Anglež ali Američan tudi hoče obogateti; če obogati, porablja svoj denar liberalneje in ženerozneje, kakor nam svedočijo mnogobrojne vseučiliške ustanove i. t. d. Če pa pri nas kdo dá par kron, hoče zato imeti neprestani narodni oltar v žurnalih, in ga ima tudi.

Zdi se mi, da Marx v svojem nasprotovanju zoper kupčevalstvo nehoté govori v zmislu zastarele nemške ideologije, katere ideal je

*) V romanu „U snědeného krámu“, kateri bi bil pač vreden, da ga prevede kdo na slovensko. Tudi Freitag citira (Masařyk) zaradi romanov, v katerih slika nemško trgovino. Kdaj pridemo Slovenci do kakšne podobne analize, kar bi nam več koristilo nego samo pusto zabavljanje zoper in za trgovski stan?

bil skromni profesor, živeč se s knjižjim prahom in od same učenosti in idealnosti ne poznavajoč svojih otrok. Marx ni videl, kako da je moderno kupčevalstvo del moderne podjetnosti in delavnosti, javljajoče se v trgovini kakor v industriji in tovarništvu. Marx zato ni zadostno analiziral trgovstva, kakor ni analiziral kapitalizma: Marx ni zapazil vzajemne odvisnosti kupčevalstva od obrti, ni spoznal, kako da moderni kupčevalec ni samo prodajalec, ampak bāš podjetnik in često tovarnikov voditelj. Pri nas n. pr. je ničevno kupčevalstvo v ozki zvezi z ničevno obrtjo, in vice versa.

Ker je dandanes tako lahko ustvariti si trgovino na drobno, vse dere k temu poslu. Dejstvo, da ni treba posebnega znanja niti kapitala za to stroko, še pomnožuje število kandidatov za malo trgovino. Zaraditega se je pa navadno lotevajo elementi, ki niso za nič drugega. Seveda večina teh prikaznij zopet izgine. Največ konkurzov tekom zadnjih let je v mali trgovini. — Vse to: lahkota, s katero si tudi neizobraženi ljudje nabavljajo navadna živila, zloraba zaradi prevelikih dobičcarskih odstotkov* in kvalitete, je napotilo konsumente, da so se sami združno spojili in se pri naročanju važnejših svojih življenjskih potrebščin izognili detajlne trgovine. Ta konsumna društva dandanes že posegajo na polje veletrgovine in so posebnega pomena za člane onih slojev, kateri v boju za določitev cen ne morejo natančno paziti na svoje interese — zaradi svoje gospodarske slabosti, zaradi stanovskih ozirov . . .

Sicer se pa v novejši dobi združujejo tudi producenti, da bi stopili v direktno zvezo s konsumentii, da se iznebijo male trgovine. Razvoj veletrgovine deluje na to, da zatara malo. Velike ribe požró male. In reči moramo, da je veletrgovina v mali trgovini narodnogospodarski koristnejša in štedljivejša. Poglejmo le razne Warenhäuser, Lagerhäuser, Bazare in pod. Ti nam predstavljajo

* Pojasnimo s številkami pogubni vpliv pretirane posredovalne trgovine. Blago, ki v prvotni ceni (Kostenpreis) velja 100 Mk, stane v mali trgovini: pri navadnih živilih 120—150 Mk, pri petroleji 120 Mk, kavi 150—200 Mk, navadnem bombažastem blagu 120—150 Mk, galanterijskem blagu 200—500 Mk, spirituozah 200—500 Mk, steklarskem blagu 200—300 Mk, papirju 150—300 Mk, knjigah 200—300 Mk, brožurah 300—500 Mk itd. Po teh številkah sodeč ne bomo segli previsoko, trdeč, da posredovalna trgovina podražuje našo upotrebo s 40% do 50%.

Prim. Gust. Maier, *Soziale Bewegungen und Theorien bis zur modernen Arbeiterbewegung*. Lipsko. B. G. Teubner, 1898. V tej knjigi so vobče jako zanimivi podatki o narodnogospodarskem pomenu male trgovine.

Dalje: G. Oppermann & Häntschke, *Handbuch für Konsumvereine*. — Vratislava 1898. E. Morgenstern.

malo trgovino bodočnosti. O tem beri W. Sombartov referat na občnem zboru društva za socialno politiko dne 25., 26. in 27. sept. 1899. v Vratislavi: *Die Entwicklungstendenzen im modernen Kleinhandel*. Lipsko, Daneker & Humblot, 1900.

Čemu bi torej vpili samo nad zadrugami in konsumnimi društvi, ako taista tudi konkurirajo z detajlno trgovino? Pomagajo naj si trgovci sami po načinu, ki ga jim kaže veleobr: osnujejo naj si zadruge, ki bodo nakupovale na debelo, določijo kolikor mogoče stalne cene, enako vljudno se obnašajo napram vsem odjemalcem, zahtevajo plačilo v gotovem denarju ali pa vsaj splošni popust proti takojšnjemu plačilu. A najpreje naj mali trgovci izprašajo vest sami sebi; drugače ne pomaga vse skupaj nič. Enkrat so jo že poizkusili na anketi v Osnabrücku v decembru 1897. Uspehov ni bilo znatnih. Poročal sem o njih v 3. številki „Narodnega Gospodarja“ 1900. leta, zato ne ponavljam tega.

Če so pa konsumna društva zasekala globoke rane malemu trgovcu s tako lahkoto, dejal bi, z ležernostjo, je to le dokaz, da razmere v taisti trgovini niso bile zdrave; kajti zdravo telo bi se gotovo upiralo dalje časa in bolje. Kljub temu pa ni govora, da bo poginila vsa mala trgovina: to je čisto naravno. Toda to narodnogospodarski in socialno ne škoduje prav nič, če se odstrani masa nezmožnih ali dvomljivih ekzistenc, ki živé parazitski na stroške celote. Kdor tu govori o ohranitvi srednjega stanu, ima gotovo v mislih politični „Stimmenfang“, a ne gospodarske koristi naroda. Trgovci še niso srednji stan.

Toda — kaj s tistimi ekzistencami, ki pridejo ob kruh zaradi tega, ker morajo opustiti izvrševanje male trgovine? V zmislu sedaj vladajočega liberalnega gospodarskega reda družbe se mora odgovoriti: Vsak je svoje sreče kovač: pomagaj si sam, in Bog ti pomore! Dotičniki naj postanejo koristnejši člani družbe, postavijo naj se na pravo mesto, kjer bodo lahko služili celoti in ne škodovali. Ali so mari vsled železnic res prišli ljudje ob zaslužek, če so hoteli delati? Ali niso nastali vsled tega zopet novi poklici, kateri dajejo koristnega posla in zaslužka mnogo večjemu številu pridnih rok? To se sliši nekako neusmiljeno — a prosim, kdo se je menil za mlinarje po Gorenjskem, ko so jim različni mlini vzeli vse delo in ves zaslužek? ali za mlinarje na Češkem, koji so omagali pod inozemsko konkurenco? Lotili so se drugih poslov, in danes so preskrbljeni s kruhom. Kdo vpraša delavca, če ga odslové, kam pojde, ali ima že delo? Kdo se briga za žrebljarsko obrt na Go-

renjskem, kateri je izpodrila tla tovarniška produkcija? In koliko se je pisalo, govorilo o tej zadevi! Ministri so obljubovali vse sladkosti — storilo seveda se ni nič — — —

V današnjem gospodarskem in družabnem redu ni nič stalnega. Stari poklici se preživé in izginejo, nadomesté jih novi: človek pa ima pri tem nalogo, da se prilaguje in da zasleduje to izpreminjanje, če ne, ga iznenadi prehudo. I. S. Machar pravi:

„Mnohdy chybí ku štěstí
jen ta hloupost' jediná —
šťastným býti dovesti . . .“

Če bi pa bilo baš združništvo naperjeno v istini zoper trgovino kot tako — kar bi bilo nezmislno — ali trgovski stan kot tak, in če bi gospodarske razmere bile take, da bi brez obeh lahko opravili, pa bi jaz dejal: Če je trgovina dopolnila svojo nalogo v naši gospodarski organizaciji, — pa naj gre. Saj naposled je tolažilna posledica vsega resnobnejšega zgodovinskega uvaževanja, da se ne izgubi nobena kulturna prvina, ko je bila vpeljana v človeško življenje, temveč da vsaka, tudi ko je odbila ura njene nadvlade, dalje sodeluje na skromnejšem prostoru k velikemu cilju, v katerega vsi verujemo, k cilju, da navajamo človeštvo k vedno popolnejšim ekzistenčnim oblikam.“ (Bücher, Dr. K., Vznik národního hospodárství. Prevel dr. Jos. Gruber. Praga, 1897. I. Laichter. pag. 100.)

(Dalje prih.)

Z. J.:

Odmevi iz Celja.

V Celju na Spodnjem Štajerskem so se zbrali 7. in 8. decembra prošlega leta poslanci delavstva južnih cislitvanskih slovanskih dežel. Vsak zbor političnih strank je merilo stranke; moč in žilavost iste sodimo po njih zborih, ki so pravzaprav izraz nje same.

Strankini zbori imajo namen uravnavati smer strankine politike, svojega postopanja in osredotočiti svojo moč. Ako se torej vprašamo, kako se je obnesel zbor, mislimo že s tem, da li je zbor dosegel svoj namen ali ne; ali se je zbor oziral najprej na prakso, ali se je pa oziral tudi na teorijo in kako je spajal ta pojma, da je prišel do pravega sklepa in zadovoljil zborovalce.

Če govorimo o socialnodemokratičnem zboru, moramo takoj omeniti, da sta na tem zboru trčili druga ob drugo dve struji — praksa in teorija. Teoretiki in praktiki so posegli v razpravo. Eni so zagovarjali bernštajnizem, eni pa marksizem. Vsaj videti je bilo tako. Zdi se mi pa le, kakor sem že prej rekel, da so to bili teoretiki in praktiki. Struja bernštajnizma je ognjevitno posegla v razpravo, toda marksisti so ostali v rezervi in le naglašali prakso, ne pa skušali spojiti obeh struj v celoto, ki bi bila dala razpravi jasen zaključek.

Delavstvo ne more slediti visokim razpravam. Delavstvo ima interes le na razpravah, ki ne presegajo daleč ozke sedanjosti, naj so že „opravičene“ po marksizmu ali bernštajnizmu. Na takih zborih, kjer nimamo učenjakov, so teoretične razprave balast, ako niso tesno v zvezi s prakso, da, ako jim ni praksa podlaga.

Kako sodim jaz o marksizmu in bernštajnizmu, o revoluciji in evoluciji, o intransigenci in transigenci?

Slovenski narod je majhen in v svetovnem gospodarstvu kot enota ne more priti nikdar v poštev. Njegovo gospodarstvo se bode razvijalo vedno pod tujim vplivom in zelo verjetno je, da bo slovenski narod, kot majhen organizem, mnogo prej završil svojo nalogo v razvoju, kakor to storé veliki narodi. Vso svojo politiko si bo moral uravnati po tujcih in po tujih razmerah, bodisi tega ali onega naroda. Slovenski narod torej ne bo imel svoje „svetovne“ gospodarske politike. Kljub tej resnici se svetovno gospodarstvo razvija in danes še ni na vrhuncu svoje sedanje oblike. Vse človeštvo se deli v dve struji: močnejša gospodarska in šibkejša delavska. Gospodarska struja more, umikajoč se delavstvu, samovlastno, proti volji delavstva izpreminjati gospodarski sistem, taktiko, tako, da mora šibkejša po njej uravnati svojo taktiko. Gospodarski sloji so torej tako močni, da se ne ozirajo na šibkejše sloje, dokler si ti ne priboré póttem naobrazbe in razširitve novega svetovnega nazora več moči. V tem tiči tudi agresivni značaj delavske politike.

Svetovni nazor se razvija; temeljito se izpreminja. Socialisti streme za gospodarsko obliko, ki bi bila pravična, in ta nazor tudi propagira med človeštvom. Kako bo prešla sedanja gospodarska oblika v socialistično, je vprašanje razvoja in taktike, to je potrebe, a gotovo je, da se obenem s svetovnim nazorom izpreminja tudi evolucijsko in transigentno gospodarska oblika. Gospodarstvo urejuje fizično ali duševno najjača struja časa in ako prehaja ta duševna in fizična moč na druge sloje, prehaja popolnoma naravnost tudi

gospodarska oblika na ono stopnjo razvoja, ki jo ima razvijajoči se sloj. Zgodi se pa seveda, da se gospodarska oblika ne prilagodi sočasno razvoju: tedaj ne šteti tudi ne fizična sila z revolucijami, ki pa v tem pomenu v vesoljnem gospodarskem boju ne morejo imeti važnosti, ker je ravno gospodarska oblika-družba proizvod svojega časa, svojega svetovnega nazora, v kateri jo je potisnila nasprotna napredujoča struja. Stavke so lek časa v tej stopnji razvoja.

Obe struji prideta na križpot, ki pa ne more obsezati trenutka, marveč večje razdobje, v katerem se bo taktika ravnala zopet po razmerah razvoja. Velikega pomena je za socialno demokracijo, da razširja svoj svetovni nazor s silno agilnostjo in s tem revolucionira človeštvo in obenem porablja vse sile v emancipacijo delavstva in priboritev ugodnejših življenjskih pogojev šibkejšim slojem.

Že to bi bilo moralo naše zborovalce navajati na misel, da je praktično delo za slovenske razmere bistveno. Napaka torej tiči v tem, da se je zbor premalo oziral v svojih razpravah na prakso. Da, tudi o teoriji se sme na zborih razpravljati. Potrebno se je posebno tam ozirati nanjo, kjer se hočejo v praksi vrniti pomote, da se pojmi razjasné: upoštevati je treba teorijo tam, kjer praksa ne kaže jasne poti. Seveda je treba take momente tudi študirati.

Kljub temu ima socialnodemokratska stranka revolucijski svoj značaj, ki temeljito prenovi človeško družbo.

Poleg poročil je bila ta stvar na zboru najvažnejša, ker je določila nekako smer razvitku stranke. Snov o agrarnem vprašanju in o občinskem socializmu še ni bila zrela, da bi se o njej sklepalo. Treba bode še mnogo študij. Celo poljski zbor, ki ima v Galiciji mnogo bolj razvito agrarno industrijo, se je odločil, da študira to vprašanje, kajti agrarni problem je važen, a težaven.

Glede časopisja se bodeta dogovorila ljubljanski politični in izvrševalni odbor stranke, da se list primerno preuredi in zadovolji razmeram in času.

Zbor je bil najsijajnejši, kar jih je še priredila stranka. Na zboru so se pojavili teoretiki in praktiki de facto na višini časa, le da so prezrli teorijo v praksi. Naše mnenje je torej le, da se je zbor premalo oziral na sedanost, na prakso, na taktiko, kar bode gotovo namestil prihodnji ljubljanski zbor.

Linhart Karl:

Zola.

II.

Teško bi bilo povedati, kaj pravzaprav je fasciniralo Evropo v Zolinih knjigah. Duhovitost, — a to je malo preцени odgovor. Duhovito je pač vse na njem, razen njegove osebe. O tej osebi pripoveduje ravno Bölsche zopet prav čudne stvari. Iz lačnega loveca vrabcev je postal trebušast gospod, ki je imel svojo vilo v eni najlepših ulic. Vsako leto je zahteval sprejem v krog „nesmrtnih“ francoske akademije. Jako rad je svetil na zunaj, govoril govorce — „predsedoval bi celo cestnim pometačem,“ ga je smešil bolen prijatelj. Samozavest Zole pa je bila velikanska. To je ista imponujoča samozavest, ki je narekala Multatuliju besede: „Novo vero hočem poslati ljudem —“

Zola je bil jako priden delavec. Delal je kakor kak vesten uradnik v svoji pisarni in v tem je sličen velikemu — „filistru“ Goetheju. Uro za uro je pisal. . . In tako je zgradil poslopje kulturne zgodovine svojega časa, ki ga je razumel kot nihče drugi.

Družbo, to veliko mravljišče, je risal in risal. Buržoazija z vsemi propalimi znaki vladanja, sredi degeneracije. Veliko mesto. — model Pariz. Nekje v blatu se rodi otrok, ki raste in raste in postane dekle in žena. In ta produkt blata napravi svojo velikansko kariero in vklene meščane in aristokrate v verige in jim stopa na tilnik. Prostitutka triumfira! Pretresljiv je prizor iz „Nane“, ko se valja bogataš kakor kaznovan pes pred nogami prostitutke. In v blatu izgine zopet. Tisočaki so se izgubili v njenem naročju. Ti tisočaki so bili zasluženi. Tam zunaj so tovarne in dim prokletstva se valja nad Parizom. Tu umira proletariat. Rudar, jetičen, starikav, brez „morale“. Otroci se vzgajajo v vlačuge. Povsod refrain stare angleške pesni: „Podnevu jim služijo naši sinovi, ponoči naše hčere.“ — Tu doli ječi proletariat. Oh, koliko ran in krvi! „Beli vlak“ vozi vsako leto tisoče k čudopolni Lurdski Madonni, da bi ozdravila bolnike — a zaman, abbé Froument izgubi zaupanje. Zakaj bi tudi Madonna tega ozdravila, onega pa ne? Beda je tukaj, revščina se širi kot strupen izrastek družbe. Tajiti je ni mogoče. In abbé Froument jo hoče pozitivno rešiti: velike so njegove sanje o „novem Rimu“. Stari Rim je videl. Trikrat je padel v verski bojazni sredi množice na kolena — trikrat je videl papeža. . . In dvom je pričel rasti, — ni li naravno, da se čuti ta starček s tiaro

polboga? — — In s črvom dvoma v sreču se vrne v Pariz. Zaman, zaman — vidi najboljše revolucionarce, kako jih uniči zistem. Marks, Lassalle, Bakunin, Fourier mu revolucionirajo glavo. In hipoma stoji tukaj — brez vsega, nihilist. Duhovniško obleko odloži. V bedi in revščini se rodi maščevanje. To je furija anarhije, ki tiho koraka po prstih po državah. Ob oglu stoji neznanec, četrt ure pozneje počí bomba. Tri dni se skriva neznanec. Detektivi ga preganjajo, zasledujejo ga, dobé ga ležati napol mrtvega na gnojišču. Privlečejo ga v sodno dvorano. Med poslušaleci sedi mlad človek. Anarhista obsodijo; par dni pozneje počí druga bomba, vrgel jo je mladi poslušalec. — Maščevanje je nesmrtno. Abbé Froument sam ukrade bratu kemiku razstrelivo — —.

To raste in tli in peče. Prišel bode — „Germinal“, mesec plodovitosti. To je zlati pozitivum, nova religija proletariata. In v romanu „Delo“ ti predstavlja veliko utopijo upajočega dela. — — —

Veliki boj se čuti iz Zolinih del. Boj med krščanskim in revolucionarnim socializmom. Boj med proletariatom in meščanstvom, med desorganizacijo in organizacijo. In Zola se je preril k svetlobi. Velike tendence naše družbe je pojmlil krasno. Bil je, — kakor sem dejal, najmodernejši pisatelj sveta.

◦ PREGLED ◦

Javno življenje. Socialističsko gibanje. — Pl. Koerber in pl. Szell sta s svojimi vladami sklenila avstrijsko-ogrsko pogodbo. Odobriti jo še morata oba parlamenta. Nagodba se sprejme brez posebnega hrupa tudi v parlamentih: kajti zahtevé, ki jih v tej razpravi stavijo razne frakcije, ne bodo prodrle in se tudi v splošnem ne tičejo nagodbe. V avstrijskem državnem zboru so obstruirali češki radikaleci in agrarci. Posledica obstrukcije pa je, da so začeli siliti na premembo zborničnega poslovnika krščanski socialci in nemška ljudska stranka. Vsled obstrukcije in vsled neplodnega delovanja je izgubil državni zbor mnogo svoje avtoritete in sedaj pridejo s poslovníkom, ki ima vpeljati v državni zbornici še več absolutizma. Proti takojšnji premembi poslovnika so se izrekli socialni demokratiški poslanci, ki pa sicer priznavajo potrebo moderne izpremembe njegove. Trgovinska pogodba je gotova in mi prav nič ne verujemo, da bi bila kos zajamčiti naši državi zunanji trg, ki bi ga morala Avstrija osobito z dobro gospodarsko politiko razširiti. Ne boj samo na zamaj z visoko carino, marveč notranja preosnova produkcije bo donesla zanesljivejšo povoljen uspeh. — Slovenska politika ne pride v tir. Samostojne politike, če ne smemo združništva tako imenovati, sploh nimajo slovenske stranke. Deželni zbor se najbrže skliče kmalu. Klerikalci obetajo boj,

ki bode trajal, dokler ne dobé sami večine v deželnem zboru. — V Nemčiji se pripravljajo na državnozbornske volitve. Vse stranke pa so še vedno vznemirjene vsled Kruppove zadeve. — V Francoski se boj proti kongregacijam nadaljuje. Značilno je tudi, da je zbornica volila podpredsednikom svojim Jaurésa, ker se mora ozirati sedanja republikanska vlada na socialiste. — V Italiji je začela rimska cerkev preganjati krščanske demokrate. Njih voditelj v gorenji Italiji, duhovnik don Murri, je v svojem listu rekel, da ga bodo v Rimu še prosili, naj začne zopet svoje delovanje, kakor mu sedaj branijo. S tem nastopom cerkve proti krščanskim demokratom je označeno najbolj golo despotsko naziranje rimskih politikov, ki delavcem, tudi krščanskim, ne priznavajo nobenih političnih pravic. — Po Evropi je potoval pred tedni ruski minister vnanjih stvari, grof Lambsdorf. Zaradi Balkana, pravijo, je prišel na jug. Vedni nemiri med različnimi narodi in verniki v Turčiji in onemoglost vlade provzročé na Balkanu kake operacije, ki bodo spravile evropsko Turčijo še pod strožje nadzorstvo evropskih velesil kakor je sedaj.

Nov poslovnik se pripravlja za avstrijski državni zbor. Načrt zanj je izdelala nemška ljudska stranka in — dunajski krščanski socialci! Povod načrtom so dali češki radikaleci in agrarci, ki so vprizorili zadnjic obstrukcijo zato, ker jih je vlada pri pogajanjih — zanemarjala. Odslej naj bi poslovnik pomagal večini do popolnega trinoštva nad manjšinami. Vsi načrti, ki so predloženi, omejujejo svobodo in je ne razširjajo niti v eni točki ne. Poleg vsega so zahtevali dunajski krščanski socialci, da se razpravlja o novem poslovniku v obliki nujnega predloga, kar pa je socialni demokrat Pernertorfer zabranil, ker je dokazal, da bi bilo to nepostavno. Avstrijski politiki vedno stikajo, kako bi pomagali nadušljivemu parlamentu in državniki uporabljajo vsa mogoča zdravila za bolni parlament, le enega ne: temeljita izprememba volilnega reda. Parlament privilegijev naj se izpremeni v ljudski parlament.

Kako naša država gospodari. Znano je, da je zanemarila avstrijska vlada konverzijo avstro-ogrške $4\frac{2}{3}\%$ rente, s čimer smo izgubili tekom pet let najmanj vsaj 50 milijonov kron (na leto plačujemo od nje tujini, ki ima nekako polovico teh papirjev, 150 milijonov kron obresti); dalje je znano, da ima država svoje premogovnike, iz katerih poceni prodaja premog veletrgovcem, od kojih pa ga morajo državne železnice nazaj kupovati po zelo zvišani ceni, in sedaj je razkril dr. Verkauf na II. shodu avstrijskih železničnih uslužbencev na Dunaju, kako naša država gospodari v železnični panogi. Dr. Verkauf navaja, da se v avstrijski železničarski politiki lahko razločujejo tri obdobja. Prvo je politika absolutizma, spojenega s finančno nezmožnostjo. Severna železnica, ki je veljala državo 110 milijonov, se je prodala za 50 milijonov, Južna se je prodala Rothschildu za 84 milijonov, dasi je državo veljala 221 milijonov, in tu še niti vsa cena ni bila plačana, temveč je bila država ogoljufana za tačasni 20. kupni šiling. A najslabšo dedščino je zapustila fevdalno-klerikalna vlada v sistemu garancij in osvobajanja od davka. V drugem razdobju liberalnih „Gründerjev“ se je nadaljevalo v garancijskem gospodarstvu s koncesijami do 99 let. Kako ogromne vsote so se zapravile z garancijskim sistemom, se razvidi iz zneska 971 milijonov, ki ga je plačala naša država. Potem je prišla tretja doba: podržavljenje. Državne železnice so zidali kilometer za 300.000 K, dočim zasebne za 190.000 K. Pri podržavljenju Zapadne železnice so delničarji imeli po borznem proračunu 20 milijonov kron, poleg tega, da se je država odrekla garancijskim zakladom. Pri Franc-Jozefovi železnici se je odrekla država 49 milijonom garancij, pri železnici princa Rudolfa 146 milijonom. Predarlška

je bila podržavljena s 5% zadolžnicami, dasi je bila pasivna. Tako je nastal deficit državnih železnic, kateri je doslej narasel na 500 do 700 milijonov kron, nevštevi izgubljenih garancij. — Samo ob sebi umljivo je, če dr. Verkauf pozivlje občinstvo, naj zapenja žepe pred takim podržavljenjem. „Akademie“ VII. 91.

Kako se rešuje kmeta. Na Kranjskem propada veleposestvo čim bolj, — štejejo jih komaj še kakih 90 — in prostrana posestva se razdeljujejo na manjše dele, da se lože razpečajo med kmete. Ker kmetijstvo gine vsled pomanjkanja zemlje, upa slovenski kmet, da je razkosanje velikega posestva zanj velike vrednosti; meni, da si tako pridobi nekaj one zemlje, ki ga bo varovala bede. To izkoriščajo in s tem ga tolažijo oni, ki imajo roke vmes. Liberalni in konservativni ljudje pripovedujejo in kaj živo naslikajo kmetu, kake vrednosti je, če dobi del tega ali onega veleposestva, ki je prišlo na dražbo, ta ali oni pristaš liberalne ali pa konservativne stranke. Kmet misli, se pretepava in sovraži, misleč, da je v njegovo korist, če kupi tako za parceliranje pripravno veleposestvo ta naprednjak ali oni nazadnjak ali pa celo tuj menih. V resnici pa je stvar takale: Veleposestvo parcelirati, se pravi denar kovati. Kdor kupi veleposestvo za 80.000 K in ga parcelira, napravi pri prodaji posameznih parcel lahko drugih 80.000 K dobička. Kmetovo hrepenenje po zemljišču se izrablja le v dosego čim večjega dobička; on ne sluti, da tu ne gre za njegovo rešitev, temveč za to, kdo napravi dobiček, naprednjak ali nazadnjak. Če hoče imeti zemljišče ga mora temu ali onemu visoko preplačati. In da kupujejo tudi menih velika posestva, nad tem se ne zgražajo samo liberalci, temveč tudi konservativci; saj potem menih uživajo dobiček. Pri tem jim zelo prijateljsko pomagajo nemški židje, ki so si napravili po takih spekulacijah velikanska premoženja, kakor n. pr. dunajska žida Dub & Radl in še drugi. Vidimo, da se vsa velika posestva, ki jih nakupujejo domači kapitalisti iz goreče ljubezni do domače zemlje in naroda — saj tako trde — parcelirajo in zopet oddajo kmetu za drag denar; kmet pa se pretepava in strankarsko sovraži med tem, ko ga drugi „rešujejo“.

— as.

Obracun s cesarjem. V nemškem državnem zboru so napravili socialni demokratje obracun s cesarjem Viljemom II., ki je njih stranko ob Kruppovi aferi imenoval — nedostojno. Kakor znano, je Kruppova afera pozneje zadobila popolnoma drugo lice, kakor ga ji je dal nemški cesar. Prišlo je na dan, da se je Krupp sam usmrtil in sicer iz strahu pred blaznico in ker ga je hotel njegov „najboljši prijatelj“ staviti pod kuratelo. Sedaj je v nemškem parlamentu socialni demokratični poslanec pl. Vollmar, znani agrarni propagandist in vodja socialne demokratične stranke v bavarskem deželnem zboru, govoril proti cesarju, ga dosledno nazivaljal državnega funkcionarja, ki nima pravice segati v notranje politične zadeve; to se mora glasno povedati v parlamentu, ker zunaj varuje cesarja kritike kazenski zakonik. Značilno za ta slučaj je, da je Vollmar vpokojen višji nemški častnik, ki je izgubil v vojni leta 1870./71. obe nogi „za cesarja in domovino“. Tudi stari Bebel je izpregovoril o tem. Pojasnil je stališče socialne demokracije zelo spretno, pri tem pa neusmiljeno sekal po nasprotnikih. Ker je Vollmar hotel govoriti tudi o Kruppovi zadevi, mu je predsednik Ballestrem odtegnil besedo, kar pa stranka v parlamentu in še celo njegova stranka niso odobravale, zaraditega je predsedništvo odložil; on je bil zopet z veliko večino izvoljen. Storil je to očitno radi tega, da se prikupi — zgoraj. Ta odstop je hinavščina meščanskega parlamentarizma.

Ministrski odlok in delavska društva. Dolgo že ni avstrijske delavske kroge kaj tako razburilo, kakor ministrski odlok z dne 19. novembra 1902. l.

Saj tu ni šlo za malenkostno stvar, temveč za najdražje, kar ima delavec: za društva. Ministrski odlok z dne 19. novembra 1902. l. je namreč podal deželnim vladam nekako navodilo, kako jim je ravnati z društvi. V tem odloku seveda ni bilo izrecno povedano, da velja navodilo za delavska društva, in mislili smo, da velja samo za takozvane bratovščine. Toda onemu, ki pozna naše razmere, je bilo takoj jasno, da je odlok naperjen proti delavskim društvom. In da se ti niso motili, je dokazala ministrska izjava v dunajskem uradnem listu. Kakor en mož so vstali nebrojni avstrijski delavci in so na svojih shodih ugovarjali temu nepremišljenemu početnju. Kaj hoče ta odlok? V odloku se namigava, da je uvrstiti ona društva, ki dajo svojim članom za določen prispevek določene podpore, med zavarovalna društva in da se imajo zatoorej taka društva preustrojiti po cesarskem patentu iz leta 1852. Ko bi se to uresničilo, morajo pomehati vsa delavska društva, ki so že toliko dobrega storila za svoje člane in ki odzamejo ogromnega bremena deželam in občinam. A kaj je to mar gospodom ob zeleni mizi! Po mnenju teh gospodov imajo delavska društva preveč prostosti, in zato je skrajen čas, da se njih prostost omeji in da se poostri državno nadzorstvo. Pomisliti pa je, da se morejo delavska društva samo na tej podlagi razvijati; in da bi se le potem še bolje razvijala in še bolj koristno delovala za delavce, ko bi se jim dala še večja prostost. V tolažbo nam je, da so delavci še vedno našli za sekiro tudi toporišče in si bodo pomagali tudi sedaj. — Tudi vsučiliški profesor Philippovich se je oglasil v tej zadevi in obelodanil svoje mnenje v dunajskem listu „Die Zeit“; on odlok odločno obsoja. Priporoča, da so na Angleškem že v šestdesetih letih prorokovali zavarovalno-tehnično izurjeni možje društvom pogin, na Pruskem so poizkušali, ko je še veljal izjemni zakon za socialiste, delavska društva, prav tako kakor sedaj pri nas, uvrstiti med zavarovalna društva. To so storili zato, ker sicer niso mogli društvom do živlega. Kakor pri nas! In glej, velika in mogočna zveza nemških tiskarjev se je podala pod državno nadzorstvo! Šele 1889. l. je nemško upravno nadsodišče razsodilo, da so delavska društva vse kaj drugega nego zavarovalna društva in da se „morajo takšna društva braniti pred brežvestnimi in neizkušeni zavarovalnimi ljudmi“. Philippovich nadaljuje, da je podpora v delavskih društvih samo malta, ne pa zgradba sama in tudi ne temelj. Ta društva so — kar so posebno tiskarji poudarjali na svojih shodih — osnovana na splošno in neomajno zaupanje članov. To je povzdignilo društva do današnjega razvitka, in zaupanje provzročuje, da imajo društva ob potrebi na razpolago potrebna denarna sredstva. To nam dokazujejo razni večji in mali štrajki, kjerkoli naj se že vršče, in to nam sijajno dokazuje štrajk strojnih kovačev na Angleškem 1897. l., ki je trajal sedem mesecev. Tu so delavci pokazali, kaj zmorejo. Ta gospodarski boj je društvo strojnih kovačev veljal nad 10.000.000 K. Od teh je dobilo društvo kot podporo od zunaj samo 2.000.000 K. In glej! Akoravno je imelo društvo že za štrajk toliko stroškov, je vendar izplačevalo redne podpore bolnikom in onemoglim ter pogrebno; in danes je društvo zopet tako krepko, kakor je bilo pred štrajkom. Kaj takega pa tudi najboljša zavarovalnice ne zmorejo. Prof. Philippovich pravi na koncu svojih izvajanj prav dobro, da danes še nimamo človeka, ki bi izračunil brezposelno podporo na zavarovalno-tehnični podlagi, in svaruje prizadete kroge. Delati moramo na to, meni, da se v ljudstvu zbudi čut odgovornosti in da postane čimdalje boljše, ne pa ga zatreti s presežnim državnim nadzorstvom.

Štrajk konfekcijskih delavcev na Dunaju. Štrajk konfekcijskih delavcev nam je zopet razkril, da v naši državi niso samo v zloglasni, kulturno

zaostali Galiciji slabe socialne razmere, temveč da so skoraj še slabše v našem največjem, v glavnem in prestolnem mestu Dunaju. Te prežalostne razmere so pripravne, v človeku zbuditi želje po časih suženjstva in tlake! Konfekcijskim krojačem, in sicer boljšim, porabnejšim, se je plačevalo za 14 in 18urno delo na dan 3 K na teden; ob času, ko je največ dela, so zaslužili izurjeni delavci po 6 K. Razen tega so dobivali pri mojstrih še stanovanje in hrano. A če povemo, da je bilo stanovanje zaduhla soba, v kateri je spalo po več pomočnikov, in da je hrana obsejala zajutrek za 8 h in kosilo za 24 h — kruha si je moral vsak sam omisliti — potem se moramo le čuditi veliki potrpežljivosti teh trpinov. Seveda niso zakrivali za Avstrijo sramotnih razmer mojstri, temveč velike konfekcijske firme, ki so mojstru plačevale za hlače po 1 K 60 h, za zimsko suknjo od 2 K 50 h do 10 K največ, za poletno suknjo 2 K 60 h do 7 K, za sako 1 K 10 h do 4 K. Torej ni čudno, da se je pridružilo štrajku svojih delavcev nad 1500 mojstrov, ki skupno prisilijo konfekcijske firme priznati boljše plačevati svoje delavce. O tem štrajku je v državnem zboru interpeliral poslanec Rieger ministrskega predsednika in zahteval, da naj poseže vmes. Ta štrajk se je končal začetkom tega meseca. Mojstrom in delavcem se je povišala plača skoraj za 15%. — Obenem z konfekcijskimi krojači so se oglasili tudi krojači v Prosejevu. V Prosejevu in okolici biva nad 5000 konfekcijskih krojačev, ki delajo največ pozimi, ko ni dela na polju, pri mojstrih ali doma za velike firme. Če so razmere že na Dunaju neznosne, so tu pač take, da se mora nad njimi zgrazati najhujši filister. Da podamo le primerno sliko o zaslužku delavcev v tem okraju in o njih življenju, navajamo samo en slučaj. V Prosejevu zasluži krojač, ki ima preživljati družino petih oseb, ob času sezije 14 do 16 K na teden. Pri delu mu pomagata žena in starejša hči. Da si prislужijo to „ogromno“ vsoto na teden, morajo delati od 5. ure zjutraj do 9. in celo 10. ure zvečer. — V Prosejevu dobivajo pomočniki plače za hlače po 36 do 44 h, za telovnik 44 h, za sako 1 K 10 h, za takozvani kronski sako 1 K 20 h, za sako iz lodna, dvovrsten, do 1 K 90 h, za havelok 2 K, za poletensko vrhnjo suknjo 2 K 40 h do 3 K 30 h. — Tu strada tisoč in tisoč ljudi, in tam uživa perišče židovskih in drugih podjetnikov njih trud in delo. Take razmere v največjih industrijskih krajih povzročajo v vsej industriji Panamo, ki obstoja v industriji te stroke sploh. In vendar imamo še moze v odličnih državnih službah, ki trdijo, da so podjetniki „dobrotniki“ delavcev!

Strokovno gibanje v Italiji. V Milanu se je vršil 20. novembra zbor delegatov italijanskih strokovnih organizacij, na katerem se je izvolil „Narodni svet strokovnih organizacij“, h kateremu spada danes že 26 zvez s 480.000 delavci. Ustanovilo se je deželno tajništvo za zbornice in društva v Milanu. Tudi poljedelski delavci, ki imajo že lepo organizacijo, so poslali zastopnike na shod. Poleg drugih važnih točk je bilo obravnavano o vprašanju izseljevanja. Državno tajništvo bo izdajalo nov osrednji list. Zbora se je udeležil tudi osrednji odbor delavskih zbornic, ki štejejo 600.000 organiziranih delavcev in niso snovani na podlagi razrednega boja, temveč se pečajo s podporami.

Kriza na Angleškem. Po poročilih 221 društev je bilo meseca septembra 1. l. na Angleškem 27.522 oseb brez dela, to je 5% vseh delavcev. V mesecu avgustu jih je bilo samo 45% in septembra meseca predlanskega leta samo 36%.

Dne 10. decembra so se sešli na Angleškem zastopniki premogovnih posestnikov in zastopniki premogarjev in so se skupno posvetovali o vpeljavi osemurnega dela v premogovnikih. S tem sestankom so se posestniki prilagodili zahtevi po osemurnem delu.

Štrajk delavcev Vladikavkaške železnice. Skoraj vsi delavci (okoli 4000) Vladikavkaške železnice so ostavili dne 17. septembra delo. Tem so se pridružili delavci Pastukovške tvornice (nad 600 mož). V 30 točkah izražajo svoje zahteve, ki se raztezajo na povišanje plače, skrajšanje delavnega časa in odpust nekaterih neprijetnih mojstrov (predelavcev), dalje na tvorniške šole, bolnišnice i. t. d. Rusko ministristvo za pota in občila, na katero se je obrnilo železniško ravnateljstvo, je izjavilo, da se na zahteve delavcev zato ne bo oziralo, ker so delavci ostavili delo, preden so poizkusili, svoje pravice doseči na pravnem potu. Delavce so pozvali, naj obračunijo in si potem poiščejo drugo delo. To delavce ni ustrašilo, in ker se vendar niso hoteli udati, je železniška uprava deloma ugodila njihovim zahtevam. Tipično je, da je oblastvo ugovarjalo sklepu ravnateljstva, in okrožni glavar se je zarotil, da prižene delavce z bičem v delavnice in tako konča štrajk. — O tem štrajku so nam došla le redko in kasno poročila, a vendar so razkrila, da je to štrajk, kakršnega na Ruskem še niso imeli. Čeprav se tam vsako delavsko gibanje najostreje kaznuje in s kruto roko zatira, se vendar gibanje širi in širi. Pri vsakem novem štrajku opazamo, da je dobro in premišljeno pripravljen ali organiziran. Kakšen duh navdaja rusko delavstvo, nam je tudi pokazal štrajk delavcev Vladikavkaške železnice. Tu ne opravijo ničesar puške in knute kazakov, ki brezobzirno in neusmiljeno mahajo z njimi po hrbtih proletarcev. Kadar so ti naskakovali zbrane delavce, da bi jih razgnali, so delavci posedli na tlak, da so kazaški konji padali; in pulili so kazakom sulice iz rok in jih obrnili proti napadalcem. Delavci so se borili za svoje zahteve z največjo odločnostjo, in mir se je šele takrat kalil, ko so posegli vmes poklicani varuhi miru. Ta štrajk nam tudi jasno govori, da se delavno ljudstvo tudi na Ruskem zaveda in glasno in odločno zahteva, kar mu gre. Proletarski apostoli pa hodijo iz kraja v kraj in razširjajo nove ideje. Ne bojé se ne težke ječe, ne pregnánstva v ledeno Sibirijo.

Na veliki Sibirski železnici so se pred kratkim vršili veliki štrajki. V Krasnojarsku je ostavilo delo okoli 1500 železniških delavcev, v Irkutsku okoli 200, v Ormsku skoraj 3000. V Ormsku je prišlo do boja med delavci in kazaki in je bilo več delavcev usmrčenih in mnogo ranjenih. Štrajki so bili za delavce uspešni.

Povišanje plače na ameriških železnicah. Newyorška osrednja železnica poviša plačo svojim uslužbencem za 13%. Priboljšek prejme 15.000 mož, in železnica izda na leto 1.000.000 dolarjev več. Tudi druga železniska podjetja bodo povišala svojim uslužbencem plačo.

V zadnjih desetih letih se je tudi v Argentini zelo razvilo delavsko gibanje. Leta 1889. je bilo v glavnem mestu argentininem, v Buenos Airesu, samo eno društvo, in sicer društvo pekovskih pomočnikov. Sedaj imajo delavci vseh poklicev svoja društva, še celo učitelji so se združili in delujejo skupno z delavci. — V Buenos Airesu je produktivna zadruga pekov, ki razdeli polovico čistega dobička v delavske namene, in sicer 15% za žrtve dela, 15% za delavsko časopisje in 20% svojim šolam. Ravno tako podpira delavstvo zadruga izdelovalcev smodk, ki daje 30% za osnobljanje enakih zadrug in 10% za žrtve dela in za časopisje.

P. A.:

Morála o pravu.

Pinkin je imel raztrgano obleko in luknjaste črevlje. Zima je bila huda, ptiči so zmrzovali po drevesih in sneg je padal že tri dni neprestano z zamazanega neba. Pinkina je strahovito zeblo, ko je na ulici lovil po dolгих ovinkih padajoče snežinke. Kar se domisli svojega prijatelja Kipke in se gre k njemu gret. Ko vstopi v črno in nizko izbo, se globoko oddahne si prične pihati v zardele roke: in naposled sede na drva poleg črnega in zverženega železnega ognjišča. Pri oknu je sedel Kipka na povezenem škafu ter molil nenavadno dolge noge do srede izbe: pušil je papiroško. Pinkin se greje. Naslonivši glavo v dlani, opre roke na kolena in reče z malovažnim glasom:

„Zadnjič sem ukradel žemljo.“

„Pa so te zasačili.“

„No, seveda.“

„Čemu torej kradeš?“

Kipka se ozre vanj z zvedavimi očmi in se nasmehne.

„Brez potrebe ne kradem!“ zatrdi z odločnim glasom in upre svoj pogled v Kipko ter mirno nadaljuje:

„Lačen sem bil; že mesec dni nisem zaslužil ničesar, zatorej sem vzel žemljo tam, kjer je, pri peku.“

„In potem so te zaprli, kaj ne.“

„Sodnik mi je rekel, da sem tat, nepoboljšljiv vlačugar, in me obsodil.“

„Prav dobro ti je povedal!“

„Zares, prav dobro!“

Kipka začuden odpre oči in usta ter strmi v Pinkina. Ta pa govori dalje:

„Ko me je obsodil, mu rečem: Za to žemljico bom sedel teden dni? Ali je to pravica? Drugi kradejo tisočake, milijone, pa jih še okrasite z redovi. Penzionist Dralka je posojeval denar na visoke obresti in kmetom rubil zemljo, zato so ga izvolili častnim meščanom in poslali v državni svet. On je tudi kradel. Zadnjič ste oprostili ravnatelja Rubinsterna, ki je ukradel pol milijona, zato, ker je takrat — kakor se je trdilo — zapadel hipni blaznosti! Zakaj meni ne rečete, da sem bil tisti hip blazen, ko sem vzel žemljo in jo

pojedel. Zakaj ste pa zadnjič oprostili onega, ki je ubil svojega tovariša in ga oropal, — ker ni bilo izključeno, da je to storil kdo drugi? Še zame recite, da sem hotel žemljo plačati, a sem se šele potem spomnil, da nimam denarja, ko sem že pojedel žemljo.“

Kipka odpira oči in usta vedno bolj in premetava razburjen noge po izbi. Pinkin pa nadaljuje z monotonim glasom:

„Toda on mi pravi: Zoper Rubinsterna in ubijalca se je državni pravdnik pritožil: to je njegova stvar. A Vi ste kradli: to zadošča. Nas ne briga, ali ste bili lačni, temveč briga nas škoda, ki ste jo napravili pravemu lastniku s tem, da ste žemljo snedli. Kaj je to? §§§§ . . . in potem je bral iz knjige . . . Pravi: Vi niste žemlje le pojedli, temveč polastili ste se tujega blaga . . . Potem je vrgel knjigo na mizo . . . Poberi se, falot! — O sodnik! zakličem, jaz sem bil lačen, zato sem žemljo snedel . . . to ni kaznjivo, kako govori postava? — O — b — o . . . , obsojeni ste na teden dni! Zapišite v zapisnik!“

„Sedaj vidiš, da ne smeš jesti, kar ni tvojega. Loči strogo svoje blago od tujega,“ ga poučuje Kipka in kiha smeha.

„Ti si tepec!“ zakriči Pinkin. „Ti ne razumeš tega! Jaz lahko kradem, ampak kako kradem: dovoljeno ali nedovoljeno! Ne sme se reči: Vzel sem, ampak: Nisem vzel. Ali: Bil sem brez zavesti ali pijan. Tisti pek, kateremu sem žemljo snedel, je sedaj v konkurzu. Vse mesto vé, da je prisleparil pri tem tisoče, a nihče mu ne reče: Tat! temveč: Revez! Nesrečnež! On je tudi kradel, a kako? Tu pride v poštev: okoliščine, intelektualna moč, zmešano knjigovodstvo. To odločuje! Njegova tatvina je bila komplicirana; on ni blaga nagloma prodal in bežal . . . a če bi bežal . . . makari — potem je blazen. Tu je merodajna n. pr., kako bi rekel . . . oblika. A še več! Glavno je, da je on veliko kradel, kakor n. pr. Dralka, Rubinstern . . . Jaz pa sem tisto žemljo samo snedel, ker sem bil lačen. Zato sem tat.“

„Ali ti ne zasukavaš! Ti sodiš vse ljudi po sebi . . .“ ga zavrne.

„To je prav, dragi moj! Vsi kradejo, razloček tič le v tem, da eni kradejo, kakor bi bili tisti hip postava in sodnik, drugi pa bolj navadno, neumno! — Daj mi, prosim, eno papirosko!“

. . . Mala tatvina . . . velika tatvina . . . oblika poneverjenja . . . hipna blaznost . . . visoke obresti . . . državni poslanci in dostojanstveniki . . . Vse to so bili problemi, o katerih sta se Pinkin in Kipka še dolgo pričkala.